

С. Ю. ЮХИМЕЦЬ

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ДО ПРОСОДИЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ МОДАЛЬНИХ ЗНАЧЕНЬ**

Стаття присвячена проблемі коректності просодичного оформлення модальних значень в усному англійському мовленні майбутніми викладачами англійської мови. В статті представлені результати наукового спостереження щодо стану вищезазначеної проблеми.

Ключові слова: просодія, модальні значення, іншомовна комунікативна компетенція, наукове спостереження.

Процеси інтеграції, що відбуваються у сфері економіки, політики й суспільних відносин на сучасному етапі розвитку світової спільноти, сприяють розвитку людського спілкування. Велика кількість різних мов і культур у Європі та світі потребує перетворення цієї різноманітності на джерело взаєморозуміння й взаємозбагачення при спілкуванні представників різних національностей. Отже, зрозуміло, що тільки шляхом удосконалення рівня володіння іноземними мовами можна покращити співпрацю між індивідами з різними рідними мовами. Відомо, що за останні десятиліття англійська мова стала найвагомішою та найпоширенішою робочою мовою міжнародного суспільства. Проблема якості підготовки викладачів англійської мови — одна з найважливіших на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти в Україні.

Результати аналізу сучасних програм з підготовки викладачів та навчальних посібників для вищих навчальних закладів дозволили зробити висновок, що сьогодні стан роботи з майбутніми викладачами не відповідає сучасним потребам і вимогам до розвитку англомовних просодичних навичок. Згаданий недолік стає особливо помітним у сфері підготовки викладачів англійської мови до оформлення модальних значень засобами просодії в англомовному висловлюванні.

При формуванні комунікативної іншомовної компетенції слід передбачити створення можливостей для особистісного самовираження студентів просодичними мовними засобами. Відомо, що з дидактичною метою рекомендовано працювати з позитивними емоціями, які покращують психологічний стан тих, хто навчається, і сприяють успішному вирішенню прагматичних завдань навчального процесу. При цьому необхідно враховувати, що досягненню бажаного результату заважають занадто сильні емоції [6, с. 7—8]. Однак негативні оцінно-модальні конотації досить часто вживаються в мовленні будь-якою мовою, отже, їх не можна не враховувати при навчанні студентів коректному оформленню модально-емоційних значень в іншомовному мовленні.

У сучасній методиці викладання ІМ для вирішення проблеми розвитку іншомовного мовлення широко використовуються різноманітні види роботи над такими аспектами мовлення, як лексико-граматичний, фонетико-інтонаційний, стилістичний [1; 3; 8], а також паралінгвістичний [4]. У методичних посібниках описані вимоги до лексико-граматичного, стилістичного та інтонаційного оформлення мовлення фахівців з іноземної мови [2; 5; 6; 7; 9]. Проте вивчення ролі просодії в оформленні модальних значень і засобів реалізації модальних значень за рахунок вживання просодичних параметрів та розроблення ефективних шляхів формування навичок студентів до актуалізації конотативного змісту іншомовного висловлювання за допомогою просодичних засобів залишаються питанням, якому приділено недостатньо уваги при навчанні у ВНЗ. Таке положення призводить до зниження якості навчального процесу, неповноти знань майбутніх фахівців у галузі іноземної філології та їх неспроможності користуватися функціями таких мовних засобів. Зі сказаного вище зрозуміло, що цей аспект навчання іноземним мовам потребує подальшого вдосконалення.

Аналіз сучасних наукових праць з лінгводидактики продемонстрував, що при вивченні проблеми формування комунікативної іншомовної компетенції навіть не поставлені спеціальні завдання щодо підготовки майбутніх викладачів англійської мови до коректного просодичного оформлення модальних значень в іншомовному мовленні.

Комунікативна спрямованість освіти під час навчання іноземним мовам та вироблення у студентів навичок актуалізувати конотативний зміст англомовного висловлювання за допомогою просодичних засобів потребує комплексного підходу до навчання студентів використанню та варіюванню просодичних засобів у мовленні.

З метою виявлення сучасного стану підготовки майбутніх викладачів англійської мови до застосування просодичних засобів реалізації модальних значень в англомовній мовленнєвій ко-

мунікації було здійснено наукове спостереження щодо стану проблеми коректності просодичного оформлення модальних значень в усному англійському мовленні майбутніми викладачами англійської мови, яке проводилося на базі Південноукраїнського національного педагогічного університету (ПНПУ) імені К. Д. Ушинського та Чорноморського державного університету (ЧДУ) імені Петра Могили. Спостереження характеризувалося як пряме, невиключене, польове (в умовах заняття) та формалізоване, оскільки проводилося за попередньо підготовленою програмою і складалося з декількох етапів:

- бесіди з викладачами англійської мови та їхнє анкетування;
- анкетування студентів — майбутніх викладачів англійської мови;
- письмове та усне тестування студентів — майбутніх викладачів англійської мови.

Метою спостереження стало виявлення стану проблеми підготовки майбутніх викладачів англійської мови до коректного просодичного оформлення модальних значень в іншомовній комунікації. Завдання, що постали перед спостереженням:

- виявити ставлення викладачів та студентів-випускників щодо доцільності запровадження експериментального навчання;
- виявити рівень володіння майбутніми викладачами навичками просодичного оформлення модальних значень в англійському мовленні;
- сформулювати робочу гіпотезу наступного педагогічного дослідження.

Об'єкт спостереження — усне мовлення викладачів англійської мови; *предмет* — формування навичок коректного використання просодичних засобів оформлення модальних значень в усному нерідному англійському мовленні.

Для виявлення того, наскільки важливе з точки зору фахівців і студентів формування у майбутніх викладачів англійської мови іншомовної комунікативної компетенції мовленнєвого спілкування, зокрема навчання коректного просодичного оформлення модальних конотації в іншомовних висловлюваннях, проведено опитування 26 викладачів іноземних мов і 55 студентів ПНПУ ім. К. Д. Ушинського (13 осіб) та ЧДУ ім. П. Могили (42 особи). Анкетування проходило у квітні-травні 2006 року на кафедрах іноземних мов та серед студентів четвертих курсів факультетів іноземних мов.

Розроблені нами анкети призначалися для виявлення найпоширеніших сфер і типових ситуацій міжкультурного професійного спілкування, в яких для успішного спілкування важливо не лише адекватно актуалізувати логіко-змістові аспекти висловлювання, але й коректно сприйняти або репродукувати в конкретній комунікативній ситуації його емоційно-модальні відтінки; комунікативних та прагматичних завдань, які доводиться при цьому вирішувати; труднощів, які найчастіше виникають у процесі іншомовного спілкування в емоційних ситуаціях.

Проаналізувавши відповіді респондентів — викладачів англійської мови, ми виявили наступне: 95 % сповіщають, що досліджуваній нами проблемі приділяється вкрай мало уваги на практичних заняттях з англійської мови, 85 % вважають доцільним створення системи вправ для ретельного вивчення інтонації модальності. При цьому 80 % респондентів підкреслили необхідність формування таких знань і навичок для фахового спілкування майбутніх викладачів, 70 % вважають, що ці навички потрібні їм для міжкультурного спілкування, а 65 % — для самоосвіти.

Аналіз відповідей респондентів-студентів дозволив нам констатувати, що 90 % з них вважають за необхідне формування вмінь і навичок коректно просодично оформлювати модальні конотації в іншомовних висловлюваннях (серед них 65 % опитаних підкреслили необхідність використання цих навичок у всіх окреслених різновидах професійної діяльності, 25 % — тільки при здійсненні фахового усного спілкування, 20 % — для самоосвіти, 10 % обмежуються одним видом професійної діяльності — усним спілкуванням із закордонними партнерами). Свій рівень сформованості вмінь і навичок коректно просодично оформляти модальні значення в іншомовних висловлюваннях для подальшого використання в майбутній професійній діяльності вважають недостатнім 70 % студентів, 30 % студентів дають відповідь «важко відповісти».

Отримані внаслідок опитування дані дозволили дійти висновку, що міжкультурне спілкування сучасних фахівців — викладачів англійської мови більшість респондентів відносить переважно до професійної сфери. З урахуванням результатів проведеного опитування можна констатувати, що основним завданням, яке покликана вирішити розроблювана нами методика, стане формування у студентів — майбутніх викладачів умінь коректно просодично оформлювати модальні конотації в іншомовних висловлюваннях з метою компетентного міжкультурного спілкування у професійній сфері.

Для виявлення у студентів рівня розвитку навичок коректного просодичного оформлення модальних значень в іншомовних висловлюваннях було проведено тестування, в ході якого студенти виконували практичні письмове й усне завдання. У тестуванні взяли участь 47 осіб: 22 студенти ПНПУ ім. К. Д. Ушинського та 25 студентів ЧДУ ім. П. Могили. Об'єктом оцінювання досліджуваних знань, навичок та вмінь при тестуванні стали:

1) декларативні знання студентів про просодичні засоби передавання модальних значень в англійській мові;

2) мовленнєві навички та вміння їх коректного застосування в різних типах мовленнєвої діяльності.

Результати письмової перевірки декларативних знань фіксувалися на відповідних бланках. Фіксація результатів усного тестування відбувалася за коректністю використання таких просодичних засобів оформлення модальних значень в усному англійському мовленні, як мелодика, ритм, гучність, темп, паузація, тембр та акцентуація. Оцінювання рівня володіння вказаними показниками відбувалося за такими критеріями:

— здатність майбутніх викладачів англійської мови (МВАМ) виділяти в іншомовному висловлюванні раціональну й конотативну інформацію просодичними засобами;

— здатність МВАМ оформляти конотативний зміст мовленнєвих відрізків просодичними засобами відповідно до норм англійської мови;

— здатність МВАМ відтворювати просодичними засобами адекватний ступінь модально-емоційного ставлення до змісту висловлювання;

— здатність МВАМ використовувати в процесі комунікації іноземною мовою просодичні засоби для посилення значення лексико-граматичних засобів та навпаки — для реалізації змісту, протилежного семантиці лексико-граматичних одиниць;

— здатність МВАМ варіювати інтонаційну структуру висловлювання при спільній реалізації в ньому поряд з модальною й інших функцій інтонації;

— здатність МВАМ актуалізувати в одній фразі декілька емоційно-модальних значень.

Аналіз одержаних даних свідчить, що 15 % студентів показали низький рівень (сума балів за всіма критеріями тестування нижче 50), а 85 % — середній (сума балів від 50 до 69). Ніхто зі студентів, які брали участь у тестуванні, не досяг високого або достатнього рівнів розвитку досліджуваних навичок.

Згідно з результатами тестування, можна дійти висновку, що майбутні викладачі англійської мови недостатньо підготовлені до використання просодичних засобів реалізації модальних значень в іншомовних висловлюваннях, оскільки спостерігається неадекватність використання ними зазначених мовних засобів та невідповідність ужитих засобів нормам сучасної англійської мови. Рівень сформованості навичок майбутніх викладачів англійської мови коректно просодично оформлювати модальні значення в іншомовних висловлюваннях недостатній, у зв'язку з чим можна стверджувати, що комунікативна компетенція майбутніх викладачів англійської мови також розвинена недостатньо і цей аспект навчання є методичною проблемою, яка ще мало вивчена у вітчизняній лінгводидактиці.

Таким чином, сучасний стан викладання іноземних мов майбутнім викладачам у ВНЗ характеризується як позитивними тенденціями, так і досі невирішеними проблемами. Позитивними тенденціями процесу навчання іноземним мовам студентів є пильна увага вчених України до проблеми розробки нових методик і вдосконалення змісту процесу навчання в контексті загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [6].

У контексті концептуальних положень навчання іноземним мовам актуальними для вирішення в межах даного дослідження є такі питання: аналіз професійних потреб студентів — майбутніх викладачів щодо формування навичок і вмінь коректної реалізації модальних значень в англійському фаховому мовленні; створення спеціальної методики професійно орієнтованого навчання студентів коректному передаванню модальних значень в англійському мовленні з метою формування комунікативної компетенції в межах сфер і ситуацій професійного фахового спілкування.

1. *Бабич Н. Д.* Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. — Львів: Світ, 1990. — 232 с.

2. *Бігич О. Б.* Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього викладача іноземної мови початкової школи: Автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.02 / О. Б. Бігич. — К., 2005. — 36 с.

3. *Бобьрь С. Л.* Обучение логическому ударению как компонент профессионально-речевой подготовки учителя иностранного языка: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / С. Л. Бобьрь. — К., 1990. — 227 с.

4. *Боднар С. В.* Методика использования языковых и неязыковых средств коммуникации в процессе обучения английскому языку детей старшего дошкольного возраста: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / С. В. Боднар. — Одесса, 1996. — 189 с.

5. *Виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння учителя іноземної мови (спеціаліста) / [кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої]. — К.: Ленвіт, 1999. — Вип. 4. — 96 с.*

6. *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва]. — К.: Ленвіт, 2003. — 273 с.*

7. *Зильберман А. И.* Лингвистика текста и обучение чтению научной литературы / А. И. Зильберман. — М.: Наука, 1988. — 161 с.

8. *Ніколаєва С. Ю.* Рівні оволодіння іншомовним мовленням / С. Ю. Ніколаєва, О. М. Шерстюк // *Іноземні мови.* — 2000. — № 2. — С. 69–72.

9. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment.* — Cambridge, C-ge University Press, 2001. — 260 p.

С. Ю. Юхимец

**ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА
К ПРОСОДИЧЕСКОМУ ОФОРМЛЕНИЮ МОДАЛЬНЫХ ЗНАЧЕНИЙ**

Статья посвящена проблеме корректности просодического оформления модальных значений будущими преподавателями английского языка. В статье представлены результаты научного наблюдения по обозначенной проблеме.

Ключевые слова: просодия, модальные значения, иноязычная коммуникативная компетенция, научное наблюдение.

S. Yu. Yukhimets

**THE BECOMING ENGLISH TEACHERS' PRACTICAL SKILLS IN CONVEYING CORRECT
ATTITUDINAL MEANINGS IN ENGLISH SPEECH**

This article is devoted to the problem of conveying the correct attitudinal meanings in English speech of the becoming English language teachers. On the basis of observations some results related to above-mentioned problem are described.

Key words: prosody, attitudinal meanings, communicative competence, pedagogical observations.

УДК 376.68'06.044:378.041

И. Г. МИРАКЬЯН, Л. Г. ОВЧАРЕНКО, Н. П. ЗМИЕВСКАЯ

**РОЛЬ КУРАТОРА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ОБУЧЕНИЯ
ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ**

В статье рассматриваются функциональные способности и компетенции куратора учебной группы иностранных студентов подготовительного факультета, необходимые для эффективной организации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: куратор, учебно-воспитательный процесс; функции, способности, компетенции.

Отсутствие необходимой научно-теоретической базы исследований роли и значения преподавателя неродного языка как куратора учебной группы на подготовительном факультете для иностранных граждан определило тему данной статьи.

Кураторство как часть деятельности преподавателя, не найдя должного отражения в каких-либо официальных документах, считается общественной обязанностью. Осуществление кураторской работы, в основном, возможно во второй половине дня. Современный куратор учебной группы иностранных студентов не имеет научно обоснованных ориентиров воспитания в виде четко оформленных целей, содержания, приёмов воздействия и т. п. Он может рассчитывать только на педагогическую интуицию и личностные качества, которые вряд ли можно считать единственными критериями эффективности учебно-воспитательного процесса.

Если рассматривать деятельность куратора как «процесс решения многообразных, разноплановых, следующих друг за другом профессиональных задач» [1: 354—357], где каждая задача связана с максимальным развитием индивидуальных качеств студента в новых педагогических условиях, то можно всё же сформулировать задачи для практического пользования.

К числу таких задач можно отнести:

— помощь иностранным студентам в адаптации к системе обучения; быту; социально-культурной среде; правилам внутреннего распорядка и традициям учебного заведения (подготовительного факультета);

— формирование коллектива группы через организацию совместной аудиторной и внеаудиторной деятельности в процессе межкультурного общения студентов;

— поощрение толерантного взаимодействия иностранных студентов внутри и вне учебной группы и с другим окружением через формирование позитивных взаимоотношений (деловых, личностных, гуманистических);

— формирование у обучаемых такого «образа» страны носителей языка, который повышал бы мотивацию к изучению неродного языка и способствовал бы в условиях поликультурной коммуникации восприятию иных жизненных ценностей и ориентиров;

— профилактику дезадаптации студентов и связанных с ней различных форм отклонений от норм поведения;

— выполнение роли посредника между администрацией учебно-воспитательной системы и студентами группы, создание условий для адекватного реагирования на требования с одной стороны и запросы — с другой.